

BONACURSUS

EX HÆRETICO CATHOLICUS

VITA HÆRETICORUM

Quam patefecit Bonacursus, quondam hæreticus, nunc autem Catholicus

(Spicil. ed. in-fol., t. I, p. 208)

MANIFESTATIO HÆRESIS CATHARORUM (1), QUAM FECIT BONACURSUS, QUI QUONDAM FUIT MAGISTER ILLORUM, MEDIOLANI, CORAM POPULO.

In nomine Domini nostri Jesu Christi.

Dominus noster Jesus Christus, qui Ecclesiam suam semper et ubique protegit et gubernat, atque fidem catholicam confirmat et conservat, errores illorum, qui Cathari vocantur, manifestare et aperire per suam sanctam misericordiam volens; quemdam episcopum doctorem, Bonacursum nomine, misericorditer gratia sancti Spiritus illuminavit, et ad sinum sanctæ matris Ecclesiæ per gratiam renovavit; unde immensas laudes Deo omnibusque sanctis referamus. Illorum quidem hæresis non solum formidabilis, verum etiam ad loquendum seu ad audiendum nimis est terribilis atque execrabilis. Nam quidam illorum dicunt Deum creasse omnia elementa, alii dicunt illa elementa diabolum creasse; sententiæ tamen omnium est, illa elementa diabolum divisisse. Dicunt etiam eundem diabolum Adam de limo terræ fecisse, et quemdam angelum lucis in eo summa vi inclusisse, de quo credunt dictum esse in Evangelio: « Homo quidam descendebat a Jerusalem in Jericho, etc. (Luc. x). » Eam dicunt fecisse, cum qua concu-

(1) Cathari, de quibus hic agitur, longe diversi sunt a vetustis illis Catharis seu Novatianis, qui Galliæ imp. et Stephani papæ I temporibus emersere: quod nosse poteris, lector, si antiquam cum recentiori conferas hæresim. Catharorum Mediolani Ecclesiam oppugnantium fit mentio in *Italia sacra* auctore Ughello, ubi de Galdino Mediolanensi archiepiscopo agitur: « Caterum Galdinus cum Ecclesiam suam divino auxilio fere ad pristinum reduxisset decorem... plenusque charitate redivivam hæresim Catharorum impugnavisset, » etc. Hæc Ughellus ad an. 1175. Sed nihil prorsus de Bonacurso, qui forsitan paulo post vivebat.

Meminit Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, ad an. 1163, quorundam Catharorum, quos Eckbertus abbas S. Florini refutare conatus est Colonia, — « ita ut penitus contradicere non valerent,

et inde natus est Cain, de sanguine cujus dicunt natos esse canes, ideoque tam fideles sunt hominibus. Conjunctio Adæ cum Eva, ut dicunt, fuit pomum vetitum. Alium errorem inducunt, scilicet omnia quæ facta sunt in aere, in mari et in terra, facta esse a diabolo, sicut homines, animata et inanimata. Ex filibus Evæ et dæmonibus dicunt natos esse gigantes, qui cognoverunt per dæmones patres suos diabolum omnia creasse. Unde diabolus dolens eos ista scire, dixit: « Permitte me fecisse hominem (Gen. vi). » Unde quid Noe hoc ignoravit, a diluvio liberatus est, cui dicunt dictum esse a diabolo: « Ingredere in arcam (Gen. vii). » Enoc ab eodem translatus esse dicunt.

Iterum asserunt, quæcumque sunt facta vel dicta Abrahamæ, Isaac et Jacob, a dæmone dicta et facta esse. Dicunt etiam quod diabolus Moysi in rubo apparuit, et locutus est ei. Insuper miracula quæ facta sunt in conspectu Pharaonis per Moysen; et quod filii Israel per mare Rubrum transierunt, et educti sunt in terram promissionis; et de locutione Dei ad ipsum, et de lege quam dedit illi Deus: omnia ista dicunt et credunt esse facta ab ipso dia-

etc. Sed cum in suo proposito pertinacissime persistenterent, ab Ecclesia prorsus ejeti sunt, et in manus laicorum traditi, qui eos extra urbem educerent, ignibus tradiderunt, etc. Adversus Catharos istos S. Hildegardis, per Spiritum sanctum inspirata, ad canonicos majoris Ecclesiæ Moguntinæ scripsit epistolam, etc. Cataphrygi sive Cathari eo dicti, ait Trithemius, quod se mundos et solos Christianos esse dicebant. Catharorum nefandissimas hæreses postea anno 1216 amplexati sunt Albigenes, qui comitatum Tolosanum ac plurimas Galliæ urbes veneno suo inficere cœperunt, et veluti amentes debacchari. Addit Acherius descriptum esse hoc opusculum a D. Jacobo Lannoy, e codice Cisterciensis cœnobii; B. Luzius vero monet de Bonacurso videri posse specimen Antiquarum lectionum Labbei, pag. 206.

nagistro eorum. De dictis sanctorum propheta dicunt quædam esse revelata a Spiritu Dei, et a spiritu maligno. Unde Apostolus : « Omnia te; quod bonum est, tenete (*I Thess. v.*) » propter adulterium et homicidium damnant.

In curru a diabolo delatum esse dicunt. De a Deo Zachariæ misso, angelum diaboli astulente Joannem, quo nemo major stante Domino, damnant: Quare? Quia Dominicus in Evangelio : « Qui minor est in regno, major est illo (*Matth. ii.*) » Et quia dixit de Christo, cum dixit : « Tu es qui venes, an alium expectamus? » (*Luc. vii.*) Matrem Domini nostri credunt natam fuisse... Iristo dicunt, quod non habuit animatum cornon manducavit, neque bibit, sed nec aliquid hominem fecit, sed videbatur ita. Dextratromem dicunt in inferno esse. Non credunt Christi resurrexisse, nec in cœlum assumfuisse, neque carnis resurrectionem, nec lum descendisse in infernum. Non credunt aequalem Patri, quia dixit : « Pater major est (*Joan. xiv.*) » Crucem dicunt characterem vestiæ, quæ in Apocalypsi esse legitur, et abionem stantem in loco sancto. Beatum Sylum dicunt Antichristum fuisse, de quo legitur istolis : « Filius perditionis » est, « qui extolupra omne quod dicitur Deus (*II Thess. ii.*) » opore illo dicunt Ecclesiam esse perditam. m credunt in conjugio salvari posse.

stores autem damnant omnes; videlicet Amam, Gregorium, Augustinum, Hieronymum, is universaliter damnant. Si quis manducavernem, vel ova, seu caseum, vel aliquid bestiaturæ, quod damnationem sibi manducat. Per amum aquæ Spiritum sanctum nullo modo creposse accipi; nec aliquam substantiam visibiredunt ullo modo in corpus Christi posse concredunt etiam, [quod] omnis qui jurat, damir, et credunt nullum posse salvari, nisi quausa impositione manuum, quam baptismum lant, et renovationem sancti Spiritus. Ipsum lum credunt esse solem, lunam dicunt esse, et per singulos menses dicunt eos fornicari, cum aliqua meretrice. Omnes stellas credunt læmones. Ad ultimum dicunt sine illis nemiposse salvari. Ecce talis est hæresis Catharoa qua Deus avertat universalitatem CatholicoAmen.

VERSUS HÆRETICOS QUI CATHARI VOCANTUR.

ristus Dei Filius, Dominus et Redemptor noster, im Patre et Spiritu sancto unus est Deus, venpræscius erroris, hoc modo suos conimunitulos : « Videte, » inquit, « ne quis vos seduulti enim venient in nomine meo, dicentes : sum Christus, et multos seducent (*Matth. i.*) » Ac paucis intermissis subjungit : « Et multoprophetæ surgent, et seducent multos. Et iam abundavit iniquitas, refrigescet charitas

PATROL. CCIV.

A multorum (*ibid.*) » Et iterum : « Surgent, inquit, pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (*ibid.*). » Petrus etiam apostolus in Epistola II : « Fuerunt et pseudoprophetæ in populo, sicut et in nobis erunt magistri mendaces, qui introducunt sectas perditionis, et eum qui enit eos, Deum esse negant; superinducentes sibi sectas perditionis, audaces, sibi placentes, qui sectas faciunt blasphemantes. Hi vero irrationabilia velut pecora sunt. Naturaliter in captionem et in perniciem in his quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione sua peribunt (*II Petr. ii.*) » Paulus quoque in Epistola III ad Timotheum : « Spiritus, » inquit, « manifeste dicit, quod in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritus erroris, et doctrinis dæmoniorum in hypocrisis loquentium mendacium, etc. (*I Tim. iv.*) »

Et quis tam parvi sensus est, qui non apertissime intelligat istud esse tempus, de quo prophetiæ prædictæ loquuntur? Nonne jam civitates, suburbia, villas et castella hujusmodi pseudoprophetis plena esse videmus? Qui verbi semen suis conculcantes pedibus, zizaniam sui erroris seminare non desistunt, atque sponsam Christi, sanctam videlicet Ecclesiam, pestifero veneno nimia importunitate corrumpere nituntur. Quapropter velocius surgentes non ultra differamus, sed gladio spiritus celeriter arrepto illis obviamus ac viriliter resistamus, et quam pestifera illorum sit doctrina, Scripturæ sacræ testimonio apertissime ostendamus. Ascendamus ex adverso et opponamus nos murum pro domo Israel contra inimicos crucis Christi, ne prophetiæ maledictioni subjacentes audiamus : « Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine (*Jer. XLVIII.*) » Apprehendamus arma et scutum, et exurgamus in adjutorium Domini. Effundamus gladio et expugnemus eos qui persequuntur et dispergere nituntur oves Domini, de illius adjutorio confidentes, qui dixit : « Dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri (*Luc. xxi.*) » Prosterneamus istos seductores, quos videmus quosdam errores suos Scripturarum testimonio perverso intellectu confirmare, quosdam vero corrupti sensus magis dæmonum instinctu flingere, quam Scripturarum auctoritate fulcire. Quod ergo Scripturæ testimonio asserere nituntur, ejusdem testimonio omnino destruamus. Quod autem velut deliramenta conjicere videntur, tanquam sint indigna responsione, pedibus conculcemus.

CAP. I. Quod omnia, tam visibilia quam invisibilia, a Deo creata sunt omnipotente.

Joannes cap. I : « Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. » Item : « In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit (*ibid.*). » Paulus in Epistola ad Colossenses, cap. II : « Quia in ipso condita sunt universa in cœlo et in terra, visibilia et invisibilia; sive throni, sive dominationes, sive potestates, sive

principatus, omnia per ipsum et in ipso creata sunt. » Ad Hebræos, cap. i : « Et tu in principio, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cœli; ipsi peribunt, tu autem in æternum permanebis. » Item cap. iii : « Omnis domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit, Deus est. » In Actibus apostolorum : « Tu autem, Domine, fecisti cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt; ða servis tuis cum fiducia loqui verbum tuum (Act. iv.) » Item : « Quam domum ædificabitis mihi; aut quis locus requietionis meæ? Nonne manus mea fecit hæc omnia? » (Act. vii.) Item cap. xvii : « Paulus ego annuntio vobis Deum, qui fecit hunc mundum, et omnia quæ in eo sunt; in quo vivimus et movemur et stamus. » In Apocalypsi : « Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter tuam voluntatem erant, et creata sunt (Apoc. iv.) » Item : « Timeate Dominum et date illi honorem, quia venit hora iudicii ejus; et adorare eum qui fecit cœlum et terram, et omnia quæ in eis sunt, et fontes aquarum (Apoc. xiv.) »

CAP. II. Quod omnipotens Deus Adam et Evam, atque omne genus hominum creavit.

Matthæus cap. xix : « Quod fecit ab initio, masculinum et feminam fecit eos. Et dixit : Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam, et adhærebit uxori suæ, » etc. Marcus cap. x : « Ab initio creaturæ masculinum et feminam fecit eos Deus. » Lucas cap. iii : « Et ipse (Jesus) erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph, qui fuit Eli, » usque, « qui fuit Adam, qui fuit Dei. » Item cap. xi : « Stulti, nonne qui quod deforis est, fecit, etiam id quod intus est, fecit? » Paulus in Epistola ad Galatas cap. i : « Cum autem complacuit ei qui me segregavit de utero matris meæ, » etc. Matthæus cap. v : « Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persecuentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. » In Actibus apostolorum cap. xiv : « Et quidem non sine testimonio nos relinquit, benefaciens, de cœlo dans pluviam et tempora fructifera, implens cibo, et lætitia corda nostra. »

CAP. III. De lege Moysi servi Dei, quod ab omnipotenti Deo data sit.

Matthæus cap. v : « Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas; non veni solvere legem, sed adimplere. » Item : « Omnia quæcunque vultis ut homines vobis faciant, et vos illis facite similiter. Hoc est enim lex et prophetæ (Matth. vii.) » Item cap. xix : « Et ecce unus accedens, ait illi : Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei : Cur me interrogas de bono? unus est bonus Deus : si vis ingredi ad vitam, serva mandata. Dixit illi : Quæ? Jesus autem dixit illi : Non homicidium facies; non adulterabis; non facies furtum; nec falsum testimonium

dices. Honora patrem tuum et matrem; et diliges proximum tuum, sicut teipsum. » Lucas cap. ii : « Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. » Item cap. xvi : « Habent Moysen et prophetas, audiant illos. Si Moysen et prophetas non audierint, neque si quis ex mortuis surrexerit, credent. » Paulus in Epistola ad Rom. cap. vii : « Lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et justum et bonum. » In Epistola ad Galatas cap. iii : « Quid igitur, lex propter transgressionem posita est? » Item sequenti : « Ea lex-pædagogus noster fuit in Christo (ibid.). »

CAP. IV. Joannes Baptista, Abraham, Isaac et Jacob, et Moyses sint electi et amici Dei.

Lucas cap. i : « Ait Angelus Domini : Ne timeas Zacharia; quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem, et erit tibi gaudium et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino; vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ, » etc. In Matthæo Dominus dixit ad turbas de Joanne : « Quid existis videre? prophetam? Et etiam dico vobis, et plus quam prophetam. Illic est de quo scriptum est : « Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista. Qui autem minor est in regno cœlorum, major est illo (Matth. xi.) » Item Lucas cap. xiii : « Cum videritis Abraham, Isaac et Jacob, et omnes prophetas in regno Dei, vos expelli foras. Et venient ab Oriente et Occidente, ab Aquilone et Austro, et accumbent in regno Dei. Ecce sunt novissimi qui erant primi, et sunt primi qui erant novissimi. » In Actibus apostolorum cap. iii : « Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob, Deus patrum nostrorum glorificavit Filium suum Jesum. » Et infra : « Vos estis filii prophetarum et testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham : In semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ (ibid.). » In Apocalypsi cap. xv : « Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne, et eos qui vicerunt bestiam, et magnitudinem ejus, et numerum nominis ejus, stantes supra mare vitreum, habentes citharas, et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes : Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens. »

CAP. V. Quod conjugium a Deo sit institutum, et quod in eo possimus salvari.

Matthæus cap. v, dictum est : « Qui dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii; ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœcham; et qui dimissam duxerit, adulter est. » Item cap. xix :

cesserunt ad eum Phærisæi tentantes et di-
 : Si licet homini dimittere uxorem suam
 neque ex causa. Qui respondens ait : Non
 quod qui fecit ab initio, masculum et femi-
 fecit eos. Et dixit : Propter hoc relinquet
 patrem et matrem suam, et adhærebit uxori
 et erunt duo in carne una. Itaque jam non
 duo, sed una caro. Quos ergo conjunxit Deus,
 non separet. Dicunt illi : Quid ergo mandavit
 dare libellum repudii, et dimittere ? Ait
 Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri
 sit vobis dimittere uxores vestras, ab initio
 non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicum-
 limiserit uxorem suam, nisi ob fornicationis
 m, et aliam duxerit, mœchatur; qui et dimis-
 etc. Paulus in Epistola ad Corinthios prima
 : « De quibus autem scripsistis mihi, bo-
 nat homini mulierem non tangere; propter
 fornicationem unusquisque suam uxorem
 t, et unaquæque virum habeat. Uxori vir de-
 reddat, et uxor viro. Mulier sui corporis
 aem non habet, sed vir. Similiter autem et
 i corporis potestatem non habet, sed mulier.
 fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad
 is, ut vacetis orationi, et iterum revertimini
 psum, ne tentet vos Satanas propter inconti-
 um vestram. » Item : « Alligatus es uxori? noli
 resolutionem. Solutus es ab uxore? noli quæ-
 xorem. Si autem acceperis uxorem, non pec-
 Qui matrimonio jungit virginem suam, bene
 et qui non jungit, melius facit. Mulier alligata
 gi, quanto tempore vir ejus vivit. Quod si
 erit vir ejus, liberata est a lege viri; cui vult,
 , tantum in Domino; beatior autem erit, si
 rmanserit secundum meum consilium. Puto
 quod et ego spiritum Dei habeam (I Cor.
 Ad Timotheum cap. v : « Volo juniores nubere,
 procreare, matresfamilias esse, nullam occa-
 n dare adversario maledicti gratia (I Tim. v). »

VI. *Quod Filius Dei veram carnem assumpsit,
 sua dormivit, manducavit et bibit, etiam post
 irrectionem.*

thæus cap. i : « Jacob genuit Joseph virum
 , de qua natus est Jesus qui vocatur Christus. »
 : cap. viii : « Ipse vero dormiebat, et accesserunt
 suscitaverunt. » Item cap. xi : « Venit Filius
 is manducans et bibens. » Lucas cap. xxiv :
 quid turbati estis, et cogitationes ascendunt
 da vestra? Videte manus meas et pedes meos,
 go sum; palpate et videte, quia spiritus car-
 it ossa non habet, sicut me videtis habere.
 n hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes.
 : autem illis non credentibus et mirantibus
 audio dixit : Habetis hic aliquid quod man-
 re? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, et
 mellis. Et cum manducasset coram eis, su-
 reliquias dedit eis. » Joannes cap. i : « Et
 m caro factum est, et habitavit in nobis. »

A In Epistola Joannis prima cap. iv : « Omnis spiri-
 tus qui constitetur Jesum Christum in carne venisse,
 ex Deo est; et omnis qui solvit Jesum, ex Deo non
 est, et hic Antichristus est, de quo audistis, quia
 venit, et nunc jam est in mundo. » In Apocalypsi
 cap. i : « Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis
 nostris in sanguine suo. »

CAP. VII. *Quod panis qui in altare ponitur, et vinum
 convertatur post sanctificationem in corpus et san-
 guinem Domini, et quod nullus, nisi qui manduca-
 verit, salvetur.*

Matthæus cap. xxvi : « Cœnantibus discipulis,
 accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, de-
 ditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite,
 hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias
 egit, dedit eis dicens : Bibite ex hoc omnes, hic
 est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro
 multis effundetur in remissionem peccatorum. »
 B Ecce habes, o hæretice, quod panis et vinum post
 benedictionem convertuntur in corpus et sanguinem
 Domini. Nam quod ante benedictionem panis dicitur,
 post benedictionem corpus et sanguinem man-
 ifeste asserit; quod qui non manducaverit, vitam
 non habebit, qui vero manducaverit, vitam obtine-
 bit. Unde Dominus in Evangelio secundum Joan-
 nem : « Amen amen dico vobis, nisi manducave-
 ritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sangui-
 nem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat
 meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vi-
 tam; et ego resuscitabo eum in novissimo die. »
 C Caro enim mea verus est cibus, et sanguis meus
 vere est potus. Qui manducat meam carnem, et bi-
 bit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo
 (Joan. vi). » Apostolus quoque in Epistola I ad
 Corinthios cap. x : « Calix benedictionis, cui benedi-
 dicimus, nonne communicatio Domini est? Et panis
 quem frangimus, nonne participatio Christi est? »
 Et infra cap. xi : « Ego enim accepi a Domino
 quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in
 qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias
 agens fregit, et dixit : Accipite et manducate, hoc
 est corpus meum quod pro vobis tradetur; hoc
 facite in meam commemorationem. Similiter et
 postquam cœnavit, dicens : Hic est calix novi
 testamenti in meo sanguine, hoc facite in meam
 commemorationem. Quotiescunque bibetis, » etc.
 usque : « Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi
 manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. »

CAP. VIII. *De resurrectione mortuorum in die no-
 vissimo.*

Lucas cap. xx : « Filii bujus sæculi nubunt et
 tradunt ad nuptias; illi autem qui digni habentur
 sæculo illo ex resurrectione ex mortuis, neque nu-
 bent, neque ducent uxores, neque ultra mori po-
 terunt; æquales enim angelis sunt, et filii sunt Dei,
 cum sint filii resurrectionis. Quod resurgent mor-
 tui, et Moyses ostendit secus rubum, sicut dixit :
 Deum Abraham et Deum Isaac et Deum Jacob;

Deus autem non est mortuorum, sed vivorum, omnes enim vivunt ei.) Joannes cap. vi : « Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, ut omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die : hæc est autem voluntas Patris mei qui me misit, ut omnis qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die.» Paulus in Epistola I ad Cor. cap. xv : « Si Christus prædicatur quod resurrexerit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est, neque resurrexit? Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est et fides nostra.» Et multa alia quæ de resurrectione in hoc capitulo loquitur Apostolus, usque : « Mysterium ecce vobis dico, omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba; canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur, » etc.

CAP. IX. Quod carnes, caseus, ova et lac absque peccato manducari possunt.

Matthæus cap. xv : « Audite et intelligite nunc. Quod intrat in os, non co inquinat hominem; sed quod procedit ex ore, hoc co inquinat hominem.» Paulus in Epistola ad Rom. cap. xiv : « Is qui manducat, non manducantem non spernat; et qui non manducat, manducantem non judicet.» Item : « Scio et confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.» Item : « Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat.» Paulus in Epistola I ad Cor. cap. x : « Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam : Domini est terra et plenitudo ejus.» Item : « Si quis infidelium vocat vos ad cenam, et vultis ire, omne quod vobis ponitur, manducate.» Ad Coloss. cap. ii. « Nemo vos judicet in cibo aut in potu.» Ad Tim. cap. iv : « Spiritus manifeste dicit, quod in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentiam nubere, abstinere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et his qui cognoverunt veritatem. Quod omnis creatura Dei bona, et nihil rejiciendum quod gratiarum actione percipitur; sanctificatur enim per verbum Dei et orationem.» Ad Tit. cap. i : « Omnia munda mundis, co inquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, si in iniquitate sunt eorum mens et conscientia.»

CAP. X. Quod veritatem jurare necessitate exigente, cupiditate amota, non sit damnabile.

Super hoc quod dicis, o idiota cauteriate, mortale esse jurare, pro eo quod Dominus dicit, « non jurare omnino, sit sermo vester, est, est; non, non (Matth. v); » sic respondemus, quia non præci-

piendo, sed hortando et monendo hoc dixit, nec tum præcepti necessitatem imposuit, sed consilium dedit; sed nec qui veritatem jurat necessitate cogente, cupiditate amota, damnabile quiddam facit. Et quid est jurare, nisi mentis certitudinem pro manifesta utilitate verbis confirmare? Nam et ipse Dominus juravit, ubi dicit : « Amen, amen dico vobis (Joan. i). » Et Apostolus ubi dicit in Epistola sua : « Invoco Deum testem et animam meam (II Cor. i). » Et iterum : « Deus mihi testis est (Rom. i). » Item in Epistola ad Hebræos cap. vi : « Abrabæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret majorem, juravit per se ipsum, dicens : Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem sui jurant, et omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem est juramentum.» Item in Apocalypsi cap. x : « Et Angelus Domini, quem supra mare vidi stantem et super terram, levavit manum suam ad cælum, et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum et ea quæ in eo sunt, et terram et ea quæ in ea sunt, et mare et ea quæ in eo sunt, quia tempus amplius non erit.» Illis itaque auctoritatibus colligere aperte possumus, quod non jurare, consilium est, non præceptum. Unde mentiri manifeste comprobaris, o hæretice, [qui] mortale asseris juramentum esse; quia sicut omne id quod in parte discernitur, mortem irrogat non impletum; ita ea quæ [consuluntur] potius quam jubentur, facta prorsus, non facta [non] nocent.

ADVERSUS HÆRETICOS QUI PASAGII NUNCUPANTUR.

Qualis sit eorum error, qui Pasagii vocantur, et quam illorum sit nefanda fides et doctrina, non jam paucis, sed quam pluribus apparet. Sed quia sunt nonnulli ad quorum notitiam nondum pervenit, tum pro istorum cautela et salute, tum pro illorum confusione et pudore, quod de eis sentio, scribere non piget, ut quo magis fuerit eorum nota dementia, eo amplius a cunctis contemnatur et conculetur. Quia sicut bona sciri debent ut exerceantur, ita etiam mala scire convenit ut penitus vitentur.

Adverte ergo tu qui nescis, quam perversa sit illorum fides et doctrina. In primis enim dicunt, quod Mosaica lex sit ad litteram observanda, et quod Sabbatum et circumcisio et aliæ legales observantiæ adhuc habere statum debeant. Dicunt etiam quod Christus Dei Filius non sit æqualis Patri, et quod Pater et Filius et Spiritus sanctus, istæ tres personæ non sint unus Deus et una substantia. Præterea ad augmentum sui erroris, omnes Ecclesiæ doctores, et universaliter totam Ecclesiam Romanam judicant et condemnant. Sed quia hunc suum errorem Novi Testamenti ac prophetarum testimonio [asserere] nituntur, proprio illorum gladio, Christi suffragante gratia, sicut David Goliath, eundem suffocemus.

CAP. I. *Quod lex Mosaiica sit spiritualiter observanda.*

In Matthæo : « Omnia quæcumque vultis ut vobis faciant homines, et vos facite illis similiter; hæc est enim lex et prophetæ (Matth. vii). » item Luc. cap. xvi : « Omnis enim lex et prophetæ usque ad Joannem per fidem sine operibus legis. » Item ad Rom. cap. vi : « Non enim sub lege estis, sed sub gratia. » Item. seq. cap. : « An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quod lex dominatur in homine, quanto tempore vivit. Nam quæ sub viro mulier, vivente viro alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum altero viro. Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius, qui ex morte resurrexit, ut fructificaremus Deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificaremus morti. Nunc autem soluti sumus a mortis lege, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et in vetustate litteræ (Rom. vii). » Item cap. x : « Ignorantes autem Dei justitiam, et suam quærentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti; finis enim legis ad justitiam omni credenti. » Et infra : « Qui diligit proximum, legem implevit (Rom. xiii). » Paulus in Epistola II ad Cor. cap. v : « Vetera transierunt, et ecce omnia facta sunt nova. » In eadem Epistola cap. iii : « Littera occidit, spiritus autem vivificat. » Item et ad Gal. cap. iii : « Quid igitur lex? Propter transgressiones posita, donec veniret semen cui promiserat, » etc. Et infra : « Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur; at ubi venit fides, jam non sumus sub pædagogo (ibid.). » Item cap. v : « Omnis lex enim in uno sermone completur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. » Et infra : « Si spiritu ducimini, non estis sub lege (ibid.). » In Epistola ad Timoth. prima cap. i : « Scimus autem quoniam bona est lex, si quis ea legitime utatur, scientes hoc, quod justo non est lex, sed injustis et subditis, impiis et peccatoribus, » etc. In Epistola ad Hebræos, cap. vii : « Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem et inutilitatem. » Item cap. viii : « Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Juda testamentum novum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Ægypti; dicendo autem novum, veteravit prius; quod antiquatur et senescit, prope interitum est. » Item cap. vii : « Nam » supradicto « translatio sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat. »

Decessatio est Sabbati, quod ad litteram non sit observandum.

Joannes cap. v : « Dicebant illi qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum et ambula. » Item: Ju-

dæi « propterea persequebantur Jesum, quia hæc faciebat in Sabbato. Jesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur; propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, qui non solum solvebat Sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo (ibid.). » Paulus ad Colossenses cap. ii : « Nemo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in participatione diei festi neomeniæ, aut Sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum; corpus autem Christi. » Isidorus : « Si crimen, Sabbati otia non observare; cur Jesus Nave discipulus ac successor Moysi, præcipiente Domino, septem diebus continuis, inter quos utique Sabbatum erat, exercitum et arma produxit, atque circumcunte arca, tubisque clangentibus Jericho muros subvertit? » Quid igitur iterum de Machabæis eloquar, de quibus scriptum est: Et volebant Judæi in die Sabbati vindicare se de alienigenis, postea consilio accepto, pugnaverunt die Sabbati, et triumphaverunt de hostibus. Quilibet testimonio edocemur non pertinere ad fidem istum Sabbati elementarium diem, sed alium specialem. Nam hoc carnale Sabbatum non est datum propter purificationem, sed propter tentationem, dicente Domino: « Ut tentem eos, utrum ambulent in viis meis, an non; sex diebus colligitis manna, septimo non colligitis (Exod. xvi). » Itaque dicit, ut tentem eos, ut appareat non fuisse præceptum propter justificationem, sed propter tentationem. Hinc est quod per Ezechielem prophetam loquitur, dicens: « Dedi eis præcepta non bona (Ezech. xx), id est quæ carnaliter observata suos observatores non servant. Utique quædam carnali populo carnaliter agenda permissa sunt, quæ tamen veniente Evangelio cessaverunt, sicut per prophetam dicit: « Cessare faciam omne gaudium ejus et Sabbata ejus (Osee ii). » Sed quæritur: Si non, inquit, custodiendum Sabbatum, quare dictum est in mandatis Domini: « Memento ut diem Sabbati sanctifices; sex diebus operaberis, et facies opera tua; septima autem die Sabbata Domini Dei tui sunt, non facies in ea omne opus (Exod. xx). » In opere enim sex dierum sex millia annorum demonstrabant. Mille enim anni apud Deum unius diei spatio comparantur, sicut Propheta testatur: « Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies una (Psal. lxxxix). » Horum dierum Sabbatum, septimi millesimi anni tempus, ac requies futuri regni et sæculi est; ubi jam nulla erit opera rerum, sed requies sola sanctorum. Est quippe aliud Sabbatum, de quo per Isaiam dicitur: « Et erit quippe mensis ex mense Sabbatum (Isa. lxiii). » Mensis ex mense, id est ex perfectione bonæ operationis perfectum gaudium æternæ vitæ. Et erit Sabbatum ex Sabbatis, quia qui hic cessaverit a perverso opere, illic quiescet in cœlesti retributione. Sed iterum quæritur, quare dixerit Jeremias: « Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati (Jer. xvii). » Audi ergo ejusdem prophetiæ mysterium. Pondera portaus in Sabbato, qui

credens in Christo non desinit a peccato; ipse enim est requies animarum, sicut iste dicit: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris (*Math. xi*). » Adhuc tertio queritur, quare ille homo qui colligebat ligna in die Sabbati, atrociter jussu Dei fuerit a populo trucidatus. Intelligent ergo quod hæc omnia in figura accidebant illis, scripta sunt enim ad correptionem nostram. Ille enim pristinus carnalisque est, qui dicit Sabbatum violari: usquedum ligna colligent, propter quod [qui] est punitus, formam insinuat ejus, qui cum carnali opere in die iudicii fuerit inventus, pellendus est ab omnibus angelis, et statim morte novissima puniendus. Sic ergo quæcumque illis Judæis per legem acciderint, formaliter intelligenda sunt. *De circumcissione, quod spiritaliter non ad litteram sit observanda.*

Paulus in Epistola ad Romanos cap. ii: « Non enim qui in manifesto, Judæus est; neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio; sed qui in abscondito, Judæus est; et circumcisio carnis in spiritu, non littera, cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est. » Item Gal. cap. v: « Ecce ego Paulus dico, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. » In Epistola ad Colossenses cap. ii: « Circumcisi estis circumcissione [non] manufacta, in expoliatione corporis [peccatorum] carnis, [in circumcissione Christi.] »

Ratio quare circumcisio Abrahæ data sit, et pro qua significatione.

Isidorus: Aceipe nunc primam causam circumcissionis. Quia enim secundum carnem erat Christus nasciturus, in quo cunctarum gentium fuerat benedictio repromissa, et [ab] Abraham usque ad Christum multa erant sæcula futura: prævidens Deus genus Abrahæ, ne reliquis gentibus misceretur, et paulatim propago ejus fieret incerta, populum Judaicum circumcissionis signo notavit, ut videret inter Ægyptios, Assyrios, inter Babylones, sive Chaldæos, hoc signaculo ab his sive a cæteris gentibus, quod distingueretur. Denique per quadraginta annos in eremo nullus est circumciscus, ibi quippe sine alterius commistione vivebant; at ubi Jordanis alveum populus Israeliticus transmeavit, atque in terram promissionis pervenit, signum circumcissionis futuro ex commistione gentium prævidit errori. Quam rationabiliter custodiendam esse credimus, quousque nasceretur Christus, qui ex semine Abrahæ fuerat repromissus, quod non jam per circumcissionem carnis, sed per amputationem vitiorum mundaret corda omnium gentium. Unde Moyses ait: « In novissimis diebus circumcidet cor tuum et cor seminis tui (*Deut. xxx*). » Et Dominus per Isaiam annuntiavit, dicens: « Ne memineris priorum, et antiqua non intueamini, ecce nova faciam quæ nunc orientur, et cognoscetis ea (*Isa. xlvi*). » Et bene cultris lapideis circumcisio fiebat, secunda namque fiet petra, quæ Christus est, per quem spiritali circumcissione credentes purgantur ab omnibus illecebris vitiorum.

A CAP. II. *Quod Christus sit Deus, Patri æqualis et consubstantialis.*

Joannes cap. i: « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. » Item cap. v: « Propterea magis quærebant Judæi Christum interficere, quod non [solum] solvebat Sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. » Item cap. xiv: « Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis. Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem meum. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? et Pater in me est. » Et infra: « Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt (cap. xvi). » Item cap. xx: « Respondit Thomas et dixit: Domine meus et Deus meus. Dixit ei Jesus: Quia vidisti me et credidisti, beati qui non viderunt, et crediderunt. » Item in ultimo cap. xxi, dixit ei Petrus: « Domine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te. » In Apocalypsi cap. i: « Ego sum A et Ω, principium et finis. » Et infra: « Ego sum primus et novissimus; et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum (*ibid.*). »

B CAP. III. *Quod Christus sit genitus, et quod idem cum Patre.*

Isidorus: « Tecum principium in die virtutis tuæ, ex utero ante luciferum genui te (*Psal. cix*). » Ex utero itaque, id est ex illa intima et incomprehensibili Patris substantia. Et iterum: « Eructavit cor meum verbum bonum (*Psal. xliiv*). » Et alibi: « Filius meus es tu, ego hodie genui te (*Psal. ii*). » Cui reges obediunt, et gentes serviunt, et adorabunt reges terræ, « Omnes gentes servient ei (*Psal. xi*). » Hunc Filium Dei in Daniele rex ille impius aspiciens, dixit: « Ecce ego video viros quatuor solutos ambulantes in medio ignis, et species quarti similis Filio Dei (*Dan. iii*). » Si objicitur quod in Daniele Filius Dei superius etiam Angelus nominatur, assentio; nam et Christus Dei Filius Angelus dicitur. Sicut enim ait propheta de ipso: « Venit ad templum sanctum suum dominator, quem vos quæritis, et Angelus Testamenti, quem vos vultis (*Mal. iii*). » Christus in eo quod a Patre genitus est, Filius Dei vocatur; in eo quod a Patre missus ad annuntiandum patribus legitur, Angelus annuntiat. « Vox Domini reddentis retributionem inimicis suis (*Isa. lxi*). » ipsis videlicet qui non credunt Judæis. « Antequam parturiret, peperit, et antequam veniret partus ejus, peperit masculum (*ibid.*). » Ac si aperte dicat: Antequam Christum Virgo parturiret in carne, genuit Filium in deitate, sicut scriptum est de eo: « Egredus ejus a principio a diebus æternitatis (*Mich. v*). » Et iterum: « Ante solem permanet nomen ejus, et ante lunam et stellas (*Psal. lxxi*). » Quod et ipse Dei Filius, Verbum, virtus et sapientia de sua natiuitate confirmat, dicens: « Necdum erant abyssi, et ego jam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant, nec montes gravi mole constiterant; ante colles ego parturiebar, adhuc terram non fecerat, et flumina, et cardines orbis terræ. Quando

preparabat cœlos, aderam; quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens (*Prov. viii*). » Illud denuo quæritur, quomodo idem sit genitus, dum sacræ nativitatis ejus arcana nec Apostolus dicit, nec propheta comperit, nec angelus scivit, nec creatura agnovit, Isaiâ testante, qui ait: « Generationem ejus quis enarrabit? » (*Isa. LIII*.) Idcirco si ejus nativitas a propheta non potuit enarrari, quis constitetur nosse, quando potuit a Patre Filius generari? Hinc est et illud in libro *Job*: « Sapientiam Dei Patris unde invenies? Latet enim ab oculis hominum, et a volucre cœli absconsa est (*Job xxviii*). » id est etiam ipsis angelis incognita. Christus enim ex Patre ita emicuit, ut splendor a lumine, ut verbum ab ore, ut sapientia ex corde.

Item quod Christus sit Deus, declarat Isaiâs, utramque personam unum Deum demonstrans. « Tu es, inquit, Deus, et in te est Deus (*Isa. xlv*). » In eo quod dicit, « Tu es Deus, » Patrem ostendit; in eo quod subjecit, « In te est Deus, » Filium declarat. Sed ut eundem Patrem et Filium unum Deum ostenderet, subjecit: « Non est absque te Deus. Vere tu es Deus absconditus Deus Israel (*ibid.*). » Alio quoque in loco idem Isaiâs totam Trinitatem in digitorum numero comprehendens, sic prædicat dicens: « Quis mensus est pugillo aquas, et cœlos palmo quis ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terræ? (*Isa. xl*.) » In tribus quippe digitis propheta trinam divinæ omnipotentiae personam, et unitatem quæ una eademque in Trinitate est, in tribus digitis declaravit. Item quod Christus sit Deus, ostendit Jeremias in libro *Baruch*, ubi dicit: « Hic est, inquit, Deus noster, et non est alius præter eum, invenit omnem viam scientiæ, et ostendit eam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo; post in terra visus est, et cum hominibus conversatus est (*Bar. iii*). » Sed hinc non putant Christum esse Deum, eo quod audierint in monte Sinai vocem Domini intonantis: « Audi, inquit, Israel, Deus unus est Dominus Deus tuus (*Deut. vi*). » Et iterum: « Ego Deus, et præter me non est alius (*Deut. xxxii*). » Et illud: « Ego sum Dominus Deus, et non mutor, gloriam meam alteri non dabo (*Mal. iii*). » Dum ergo legunt hæc perfidi et errore cæcati, Christum Deum esse non credunt. Agnoscant ergo proinde illis eo tempore hæc prædicta fuisse, ne forte ab unitate fidei recedentes in multos fictos deos transirent, atque idola gentilitatis colerent; quod et fecerunt.

CAP. IV. *Quod Spiritus sanctus est Deus, et quod idem Spiritus cum Patre et Filio sit una substantia; et unus Deus omnipotens est, non tres dii.*

In Evangelio Joannis cap. iv: « Spiritus est Deus. » *Job xxxiii*: « Spiritus Domini fecit me, et spiraculum Omnipotentis vivificavit me. Ecce me sicut et te fecit Deus. » Insecundo libro Regum: « Dixit David illius Isai: Dixit vir cui constitutus est de Christo Dei Jacob, egregius Psalmista Israel: Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam (*II Reg. xxiii*). » Quis autem esset, adjecit: « Deus Israel mihi locutus est, fortis Israel, dominator omnium justus (*ibid.*). » Dicendo enim Christum Dei Jacob, et Filium et Patrem ostendit. Item dicendo, « Spiritus Domini locutus est per me, » et Spiritum sanctum evidenter aperuit. Item in Psalmis: « Verbo Domini cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum (*Psal. xxxii*). » In persona autem Domini Patrem accipimus, in Verbo Filium credimus, in spiritu oris ejus Spiritum sanctum intelligimus. In Genesi etiam par significatio Trinitatis per pluralitatem personarum exprimitur, ubi dicit Deus: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (*Gen. i*). » Ubi tamen ut unitatem Deitatis ostenderet, festim adjecit, dicens: « Et creavit Deus hominem ad imaginem suam (*ibid.*). » In Isaiâ quoque Trinitas declaratur, eodem Filio dicente: « Et nunc Dominus Deus misit me, et Spiritus ejus (*Isa. xxxvi*). » Ecce duæ personæ, Dominus et Spiritus ejus qui mittunt, et tertia persona ejusdem Domini quæ mittitur. Alio in loco idem Isaiâs totam Trinitatem in digitorum numero comprehendens sic prædicat, dicens: « Quis mensus est pugillo aquas, et cœlos palmo ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terræ? (*Isa. xl*.) » In tribus quippe propheta digitis trinam divinæ omnipotentiae æqualitatem sub quadam mysterii lance libratam, et parilitatem virtutis, comparationem et unitatem potentiae, quæ una eademque in Trinitate est, in tribus digitis declaravit. Item Joannes in Epistola I cap. v: « Spiritus enim est qui testificatur [quia Spiritus est] quoniam Christus est veritas, quia tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater et Verbum et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt. »

B *CAP. V.* *Quod sit morticinum, et quod quædam in lege per significationem ad esum prohibita sunt.*

Morticinum autem puto, quod ad escam usus hominum non admisit, eo quod non occisorum, sed mortuorum animalium mortua caro est, nec apta ad salutem corporis, cujus causa sumimus alimentum. Nam quod esum de sanguine antiquis in figuram præceptum est, id est ne caro cum sanguine manducetur, sed dejecto sanguine carnes manducari jubentur, hæc præfigurari fatetur beatus Augustinus in libro xii contra Faustum, ne vita pristina, quasi suffocata in conscientia teneatur, sed habeat effusionem per confessionem. In Actibus apostolorum (cap. xv) hoc legi præceptum esse ab apostolis, ut abstinerent gentes tantum a fornicatione, et ab immolatis, et a sanguine, id est nequaquam ederent carnem, cujus sanguis non esset effusus. Quod alii non sic intelligunt, sed a sanguine præceptum esse abstinendum, ne quis homicidio se contamine; seu forte quendam rem facilem propter tunc invenerunt apostoli, quam cum Israelitis etiam gentes communiter observarent. Nunc autem illa Veritatis sententia a cunctis firmiter est tenenda: « Non quod intrat in os, coinquinat hominem; sed quod procedit ex ore hominis, coinquinat hominem (*Matth.*

C

D

xv). » Item Isidorus : Per illa animalia quæ nec ruminant, nec ungulas dividunt, infideles figurantur, quod neque bona a malis separant, nec Dei præcepta ruminant tractando; per corvos exprimentur, qui humanum sanguinem fundunt; per accipitres et milvos, qui aliena rapiunt; per cygnos, elati; per pisces qui squamis et pennis carent, illi qui squamis virtutum, et pennis cælestis conversationis carent: et ideo super aquas saltus dare non possunt, id est nequeunt penetrare cælestia.

ADVERSUS ARNALDISTAS.

Quod pro malitia clericorum sacramenta Ecclesiæ dicunt esse vitanda; inclina aurem tuam et audi, aperi oculos tuos et vide, emunda cor tuum et intellige. Sicut arca Noe munda et immunda continuit animalia, ita in præsentī Ecclesia malos esse permixtos bonis, nemo est qui ambigere debeat. Quod si malis, dum tolerantur vel ignorantur, officium ecclesiasticum commissum fuerit, aut forte bonus post acceptum beneficium malus esse incipit, tu quis es qui alienum servum iudices? Suo domino stat, aut cadit; potestatem etenim officii quam accepit, non amittit, quandiu Ecclesiæ iudicio a prælato suo damnatus fuerit. Sacramenta itaque ecclesiastica ab eo si tu digne acceperis, quamvis indigne ministraverit, tibi non sibi profutura accipe. Audi ergo testimonia in hoc ipsum ex Veteri Testamento ac Novo scripta, et ex scriptis sanctorum doctorum, scilicet Gregorii, Ambrosii, Hieronymi, Augustini et cæterorum auctoritates, de Veteri ac de Novo Testamento. In primo libro Regum, invenies quod Eli sacerdos graviter peccavit, quod filios suos delinquentes sustinuit. Item Saul « fecit malum in oculis Domini (I Reg. xv), » et inunctus est David in Regem a Samuele privatim, et Spiritus Domini recessit a Saule, et directus est in David; et tamen David obediebat Sauli ut regi, et habebat et sustinebat ut regem, quandiu Saul vixit. In secundo libro Regum Oza extendit manum ad arcam Dei, et tenuit eam, iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritatem, qui mortuus est ibi juxta arcam. Matthæus cap. vii: « Nolite iudicare, et non iudicabimini. » Item c. xiii: « Sinite utraque ad messem crescere, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizaniam, et alligate eam in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum. » Item cap. xiii: « Sic erit in consummatione sæculi, exibunt angeli, et separabunt malos de medio iustorum, et mittent eos in camino ignis, ibi erit fletus et stridor dentium. » Item cap. xxiii: « Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei: omnia ergo quæcunque dixerint vobis, servate et facite; secundum vero opera illorum nolite facere, dicunt enim, et non faciunt. » Marc. cap. i: « Vade, ostende te sacerdotibus, et offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses in testimonium illis. » Joannes cap. ii: « Caiphas cum esset pontifex anni illius,

A dixit eis: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit? sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit. » Augustinus: Si fuerit justus minister, computo eum cum Paulo, qui gloriam suam non quærit, dicens: « Ego plantavi, Apollo rigavit, Dominus autem incrementum dedit (II Cor. iii). » Si vero superbus minister fuerit, cum Zabulon computatur, sed non contaminatur donum Christi, quia per illum purus fluvius transit, et venit ad fertilem terram. Scio quoque quod lapis ex aqua fructum ferre non potest, sed per lapideos canales transit aqua ad areolas. In lapideo canali nihil generatur, sed hortus multum fructum affert; specialis enim virtus sacramenti, ut et lex pura illuminandis excipitur, sed per immundos transit non coinquinatur. Item in libro De corpore Domini: intra Catholicam Ecclesiam in mysterio corporis et sanguinis Domini nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris et virtute Spiritus sancti. Si enim merito sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut et ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per Spiritum sanctum hanc suam efficit carnem, et transfundit sanguinem; credendum est enim quod in verbis Christi sacramenta conficiantur, et cujus prius creantur imperio, ejus utique recreantur in melius. Item in libro ii contra Epistolam Parmeniani: Omnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus, sicut et verbum Domini. Unde dictum est: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite. Gregorius: Non nocet malitia episcopi neque ad baptismum infantis, neque ad consecrationem Ecclesiæ, quia baptismus a Deo datur, non ab homine venit. Sic Eucharistia et alia quæcunque in altari ponuntur, non ab homine, sed a Deo sanctificationem accipiunt. Augustinus in libro De verbo Domini: Recedite et exite inde, et immundum ne tetigeritis, sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi facere quod pertinet ad correptionem illorum, quantum pro uniuscujusque gradu atque persona, salva pace, fieri potest? Displicuit tibi quod quisquam peccaverit, non tetigisti immundum, redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exigat, congruam, et quæ unitatem non violet, disciplinam, existi inde: Clamavit Moyses ista, clamavit Isaias, clamavit Jeremias, clamavit Ezechiel. Videatis si populum Dei dimiserunt, et se ad gentes alias transulerunt. Quam multum et quam vehementer Jeremias increpuit peccatores et sceleratos! tamen inter eos unus, cum templum intrabat, eadem sacramenta celebrabat, in eadem sceleratorum hominum congregatione vivebat, sed clamando exibat inde. Hoc est ergo exire inde, hoc est immundum non tangere, et voluntati non consentire, et ore non parcere.